

Elogiul prieteniei

Excelența Voastră, Doamnă Ambasador,
Excelența Voastră, Domnule Ministru,
Domnule Rector al Universității din București,
Doamnelor, Domnilor,

Sunt deosebit de fericit și de emoționat pentru înalta onoare pe care Președintele Franței, Excelența sa dl. Emmanuel Macron, mi-o face decorându-mă cu Ordinul Național al Meritului.

Primirea unui astfel de Ordin te face, fără îndoială, să te simți bucuros și mândru, poate chiar împlinit, dar nu te scutește de efortul scrupulos și onest al temeiurilor pentru care oameni și instituții investite cu cea mai înaltă autoritate, precum Președintele Republicii Franceze în cazul de față, consideră că meriți un astfel de Ordin.

Credința mea profundă este aceea că indiferent care ar fi fost sau care ar fi putut să fie realizările, capacitățile sau talentele mele personale, adică într-un cuvânt meritele mele, nu aș fi putut îndeplini nimic din ceea ce oferă temeiuri pentru conferirea acestui Ordin, dacă împrejurări fericite și norocoase ale vieții mele nu m-ar fi adus în preajma unor oameni remarcabili și a câtorva instituții care m-au ajutat să mă definesc ca om și ca specialist, dându-mi șansa să realizez proiectele mele.

Nu suntem numai suma alegerilor și a deciziilor noastre, ci și, poate mai ales, a unui relaționism social și instituțional care ne potențează calitățile și virtuțile personale. De aceea, meritele mele, atât cât și cum sunt acestea, sunt deopotrivă merite pe care le împărtășesc cu toți aceia cu care am interacționat și interacționez în mod esențial.

Părinții mei, de mult plecați dintre noi, m-au educat în spiritul studiului, al modestiei negesticulative care se manifestă în fapte bune făcute în tăcere, și al aprecierii tuturor lucrurilor valoroase, indiferent dacă acestea sunt rodul muncii teoretice sau artistice sau dacă vin din truda zilnică a oamenilor obișnuiți. În plus, mama mea m-a adus în această lume într-o zi de 14 iulie,

pecetluind o frumoasă coincidență cu Ziua Națională a acelor care mă onorează azi în cea mai mare măsură.

Familia mea - soția mea Daniela-Elena, fiicele Ioana-Andrada și Ilinca-Aurora și mai nou ginerele meu Jacob -, a fost întotdeauna aceea care, prin iubirea și înțelegerea sa, mi-a dat încredere și echilibru în momentele grele ale vieții mele, dar și inspirație, imbold și motivație pentru ceea ce am realizat personal, instituțional sau social.

Am avut norocul unor prieteni adevărați și al unor prietenii durabile, solide și consistente. Doar pe unii dintre d-voastră am putut să vă invit azi aici, pentru a vă putea exprima pe viu gratitudinea nemărginită și admirația mea profundă pentru ceea ce ați însemnat și veți însemna întotdeauna pentru mine.

Am trăit din plin și am și scris în ultima vreme despre prietenia-iubire (*philia*) aristoteliciană. Concepția lui Aristotel cu privire la *philia* face foarte clară și intuitivă noțiunea creării unei comunități sau lumi morale, împărtășite cu egali noștri în cultivarea și practicarea virtuților, atât ca o *condiție motivantă* pentru o relație de prietenie-iubire profundă și autentică cu egali noștri, cât și ca *scop* al acestei iubiri. Și într-adevăr, puterea și trăinicia unei legături între indivizi sunt formidabile atunci când ei percep și recunosc, unii în ceilalți, virtuți echivalente; mai mult, liantul acestei prietenii-iubire este practic indestructibil atunci când prietenii care se află în relația de *philia* împărtășesc aceeași concepție etică cu privire la calea cea mai bună de a-și trăi viața și de a stabili țintele și scopurile existenței lor. Iar aceste noțiuni, reprezentări și scopuri se lămuresc și se dezvoltă printr-o interacțiune permanentă și dialog continuu cu aceia care sunt în aceeași relație-*philia* cu tine într-o modalitate care ar fi imposibil de realizat, dacă tu ai acționa în mod izolat, de unul singur. Prietenia-iubire cu egalul tău în virtute este o sursă și o motivare pentru un relaționism etic care te ajută să-ți definești propria cale de a trăi bine viața ta și de a stabili scopurile potrivite pentru a duce la îndeplinire această concepție.

Cum spuneam, am avut șansa morală de a fi aproape de ceea ce Aristotel reține metaforic ca esență a prieteniei cu cineva de neînlocuit (non-fungibil): a fi un suflet în două corpuri.

Permiteți-mi ca făcând elogiul prieteniei să mărturisesc aici sentimentul meu de grațitudine pentru două persoane care mi-au marcat profund traiectoria în viață, lăsând o amprentă de neșters asupra sufletului și acțiunilor mele. În ordinea în care i-am cunoscut, cei doi prieteni, mentori și colegi au fost Profesorul Valentin Mureșan, plecat dintre noi acum un an, și Profesorul Ioan Pânzaru. Ambii m-au influențat atât în munca mea științifică - gândind împreună cu ei propriile

mele gânduri filosofice -, cât și în viziunea abordării chestiunilor care țin de administrația universitară.

Valentin Mureșan s-a consacrat aproape în întregime, în ultimii treizeci de ani ai vieții sale, studierii, traducerii în limba română, comentării și prezentării marilor filosofi morali. A nutrit o vie afecțiune pentru cultivarea francofoniei, mai ales în spiritul clarității și al distincției raționalismului cartezian, fiind un fin cunoscător al filosofiei angajate, atât de caracteristică pentru mediul cultural și intelectual francez în ultimul secol. Am împărtășit cu Valentin Mureșan câteva lucruri definitorii pentru viețile noastre: o dragoste profundă pentru opera lui Aristotel; el, mai ales, cu privire la etică, eu, în mod cu totul aparte, cu privire la logică și metafizică. Dar amândoi am fost puternic legați unul de celălalt, încă de la începutul anilor 1980, prin acea prietenie-iubire (*philia*) aristotelică. Și tot sub semnul prieteniei care m-a legat de Valentin au stat și anii formativi ai tinereții mele, care, din aproape în aproape, au condus și la *eudaimonia* mea, la propria mea înflorire profesională și umană.

Profesorul Ioan Pânzaru, aici împreună cu noi, prietenul și interlocutorul meu întru proiecte filosofice, începând cu douăzeci de ani în urmă, dar și rectorul meu pentru opt ani, a fost mentorul meu; o sursă inepuizabilă de idei și de inspirație, care m-a modelat intelectual și care m-a convins - destul de greu, e drept! - că merită să intri în administrația universitară pentru provocările sale nu doar praxeologice, ci și deopotrivă axiologice și conceptuale. Profesorul Pânzaru este un veritabil polimath: acopere extensiv și intensiv zone enorme ale epistemei academice (la care nici nu te-ai aștepta, dacă ai rămâne prizonier al biasurilor tale cognitive). Un erudit medievalist și cunoscător al literaturilor franceze și francofone, face sinteze și paralele de un rafinament ultim nu numai în filosofie și diferitele discipline azi reunite în paradigma cognitivă - ceea ce ar fi, desigur, ceva la care te aștepti de la un literat - dar și în domenii cum ar fi dreptul, botanica sau geologia.

Ioan Pânzaru a însemnat și perioada de maximă strălucire recentă a francofoniei la Universitatea din București. Lucrând îndeaproape cu domnia sa în primul meu mandat de rector, grație capacităților sale administrative și erudiției desăvârșite, am primit o recunoaștere la cel mai înalt nivel academic din partea Academiei Franceze, care în anul 2012 a decernat premiul Louis D Universității din București pentru proiectul regional în domeniul studiilor avansate francofone CEREFREA.

Viziunea larg umanistă pe care o împărtășesc cu Ioan Pânzaru, și care este și viziunea fondatoare pentru CEREFREA și pentru întregul spirit de cercetare interdisciplinară caracteristic

proiectelor Universității din București, a fost, este și va fi o viziune care găsește un loc și un rol ineliminabil pentru disciplinele umaniste.

Atât Profesorul Mureșan cât și Profesorul Pânzaru, prin lucrările lor și mai ales prin discuțiile directe, m-au pus în situația de a-mi clarifica chestiunea rolului umanoarelor în formarea studentelor și a studenților și în cercetarea și înțelegerea lumii în general. Adică, altfel spus, m-au ajutat să mă auto-definesc intelectual și uman. Care este, la urma urmei, rolul meu în lumea universitar-academică și cu ce pot contribui eu pentru a fi făcută această lume puțin mai bună, mai dreaptă și mai frumoasă atunci când o voi părăsi?

Pe fundalul acestei grave și dificile probleme schițate aici, la întrebarea: De ce avem nevoie de umanoare, de filosofie, de literatură, de istorie sau de teologie?, răspunsul va fi unul clar și distinct: deoarece *dimensiunea morală a educației prin umanoare*, și *dimensiunea teoretic-speculativă a studiului adevărilor acestor științe* nu pot fi substituite de o cultură centrată exclusiv pe valorile pozitivistice sau pe acelea ale unor deconstructivisme postmoderne care transformă orice ține de spiritualitate (în primul rând, onto-teologia marilor proiecte filosofice și teologice ale modernității europene) în ficțiuni, fantezii, narațiuni sau ideologii politice.

Nu există și nu poate exista un substitut acceptabil al dimensiunii morale a studiului umanoarelor, care interoghează viețile și culturile noastre, așa cum s-au constituit și dezvoltat acestea până acum și care ne somează să le chestionăm temeiurile și să le reformăm încontinuu. După cum nu există nici un substitut pur științific nici pentru dimensiunea teoretică și speculativă a onto-teologiei, care ne cere să clarificăm ce anume considerăm noi că știm și să aflăm un răspuns la întrebarea cum de stau laolaltă toate aceste sfere și straturi ale existenței din Univers.

Scopul și rolul educației umaniste sunt mult mai profunde și mai durabile: anume dezvoltarea capacităților morale și a atitudinilor necesare fundamentării virtuților cetățenești, virtuți de care depind consolidarea democrației și reușita marilor proiecte politice și culturale naționale. Marii educatori și vizionarii care au contribuit la construcția națiunilor moderne libere și prospere au sesizat cu foarte mare acuitate cum anume artele și umanoarele îi deprind pe copii și pe studenți să gândească critic, o capacitate care este necesară pentru acțiunile independente și pentru reacțiile și reziliența inteligentă ale oamenilor în fața puterii tradiției oarbe sau a autorității politice incontrolabile.

Elogiul prieteniei și prietenilor mei este, finalmente, o modalitate de a gândi pe cont propriu, în mod onest și lucid, rosturile propriei mele vieți. De aceea, vă mulțumesc tuturor și fiecăruia dintre voi toți în parte. Fără voi, nu aș fi putut să fiu ceea ce sunt.